

نقش هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی زنان

The Role of the Emotional Intelligence and Emotional Schema in Women's Marital Satisfaction

J. Hasani, Ph.D.

✉ دکتر جعفر حسنی

استادیار گروه روان‌شناسی بالینی دانشگاه خوارزمی

Y. Naderi, MSc. Student

یزدان نادری

دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی

F. Ramazanzadeh, MSc. Student

فاطمه رمضان‌زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی

A. Pourabbass, Ph.D. Student

علی پورعباس

دانشجوی دکتری مشاوره دانشگاه خوارزمی

دریافت مقاله: ۹۲/۲/۲۱

دریافت نسخه اصلاح‌شده: ۹۲/۱۰/۱۹

پذیرش مقاله: ۹۲/۱۱/۵

Abstract

The present study investigated the role of emotional intelligence and emotional schema in marital satisfaction among women. A sample of 200 married women (100 employed and 100 household women) was selected randomly and completed measures of emotional schemas, emotional intelligence, and marital satisfaction.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی زنان بود. ۲۰۰ نفر زن متأهل به صورت داوطلبانه انتخاب شدند و با استفاده از مقیاس‌های طرح‌واره‌های هیجانی، هوش هیجانی و رضایت‌مندی زناشویی مورد ارزیابی قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیری به شیوه گام به گام تحلیل شد.

✉ Department of Clinical Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran.
Tel: +9802188848938
Email: hasanimehr57@yahoo.com

✉ نویسنده مسئول: تهران، خیابان مفتح، نرسیده به انقلاب، دانشگاه خوارزمی، ساختمان سمیه، طبقه ۸، گروه روان‌شناسی بالینی
تلفن: ۰۲۱۸۸۸۴۸۹۳۸
پست الکترونیکی: hasanimehr57@yahoo.com

The results of stepwise regression analysis showed that attention and clarity components of emotional intelligence are significant predictors of most marital satisfaction dimensions. Also, blame, agreement, simplistic view of emotions and higher values towards emotional schemas predicted different dimensions of marital satisfaction. Based on the findings it can be concluded that the emotional intelligence and effective emotional schema play a key role in marital satisfaction.

Keywords: Emotional Schema, Emotional Intelligence, Marital Satisfaction.

نتایج نشان داد که مولفه‌های توجه و تمایز هوش هیجانی، پیش‌بینی کننده معنادار اکثر ابعاد رضایت‌مندی زناشویی هستند.

هم‌چنین، طرح‌واره‌های هیجانی سرزنش، توافق، دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها و ارزش‌های والاتر ابعاد مختلف رضایت‌مندی زناشویی را پیش‌بینی کردند. بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی کارآمد نقش کلیدی در رضایت‌مندی زناشویی ایفا می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: طرح‌واره‌های هیجانی، هوش هیجانی، رضایت‌مندی زناشویی.

مقدمه

روابط افراد وابسته به ملاک‌های درونی آن‌ها و چگونگی برقراری ملاک‌های درونی آن‌ها در روابط بین فردی است (واگن و بایر، ۱۹۹۹). در این راستا، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که کیفیت رابطه (گراهام، دیبلز و بارنو، ۲۰۱۱) ممکن است به اشکال مختلف توسط متغیرهای گوناگون مانند سلامت روانی (آلن، رودس، استانلی و مارکمن، ۲۰۱۰) و سبک‌های دلبستگی (سلودرا، چاپمن و روج، ۲۰۱۰)، رضایت‌مندی روابط زوجین را تأمین کند (پاپ، ۲۰۱۰). پژوهشگران پیشنهاد می‌کنند که هوش هیجانی^۱ و طرح‌واره‌های هیجانی^۲ در سطوح مختلف ممکن است بر رضایت‌مندی زناشویی^۳ و روابط عاشقانه^۴ اثرگذار باشد (جوشی و تینگوجام، ۲۰۰۹؛ مارشال، پانوزیو، ماکن - بیرد، تافت و هولتزورث - مونروی، ۲۰۱۱). با این وجود، اندک بودن شواهد حمایت‌کننده در زمینه نقش سازه‌های هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی اهمیت بررسی نقش احتمالی آن‌ها را مضاعف می‌سازد.

به اعتقاد سالووی و مایر (۱۹۹۹) هوش هیجانی توانایی نظارت بر احساس‌ها و هیجان‌های خود و دیگران، تمایز گذاشتن بین آن‌ها و به‌کارگیری این اطلاعات در هدایت و راهنمایی فرد در تفکر و

رفتار است. بر همین اساس، فرض بر این است که هوش هیجانی گذرگاهی را فراهم می‌کند که در جریان اطلاعات هیجانی روی رفتار افراد در روابط متقابل تأثیر می‌گذارد (جوشی و تینگوجام، ۲۰۰۹). در این زمینه، نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهند که هوش هیجانی در طیف وسیعی از رفتارهای بهنجار و مرضی مانند روابط اجتماعی (براکت، ریورز، شیفمن، لیرنر و سالووی، ۲۰۰۶)، بهداشت روانی (سیاروچی، دین و اندرسون، ۲۰۰۲)، مشکلات بین‌فردی (حسینی، اندرخور و تعدادی، ۱۳۸۷)، توانایی رهبری و مدیریت (آنتوناکیس، اشکناسی و داسبروک، ۲۰۰۹)، فرایند مقابله با استرس (میکولاجزاک، لومینت و منیل، ۲۰۰۶؛ میکولاجزاک، پتریدس، کومانس و لومینت، ۲۰۰۹)، بهزیستی روانی (براکت و همکاران، ۲۰۰۶)، رضایت از زندگی و عاطفه مثبت (شات، مالوف و بولار، ۲۰۰۹؛ مارتینز، رامالو و مورین، ۲۰۱۰)، سلامت جسمانی و روان‌شناختی (تسوسیسی و نیکولائو، ۲۰۰۹)، رفتارهای بزهکارانه (میکولاجزاک، پتریدس و هوری، ۲۰۰۹) و وابستگی به الکل (یووا و همکاران، ۲۰۱۰) دارای نقش محوری است. به نظر می‌رسد که مهارت‌های مبتنی بر هوش هیجانی می‌تواند در رضایت‌مندی زناشویی نقش داشته و به زندگی مشترک همسران غنای کافی ببخشد.

از سوی دیگر، بر اساس رویکردهای شناختی طرح‌واره‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه و تداوم انواع مختلف پدیده‌های آسیب‌شناختی روانی مانند افسردگی و اختلال‌های شخصیت دارند (پادسکی، ۱۹۹۴). در یک عبارت کلی می‌توان گفت که طرح‌واره‌ها مسئول سازمان‌دهی اطلاعات، فراهم نمودن معانی و هدایت رفتار هستند (تیم، ۲۰۱۰) و بر اساس محتوا قابل تشخیص می‌باشند (کانور و فلدمن، ۱۹۸۴).

به عنوان مثال، طرح‌واره‌های شناختی بر شناخت، طرح‌واره‌های بین‌فردی بر روابط بین‌فردی و طرح‌واره‌های هیجانی بر هیجان‌ها تمرکز می‌کنند. به‌طور اختصاصی، طرح‌واره‌های هیجانی به برنامه‌ها، مفاهیم، و راهبردها در پاسخ به هیجان اطلاق می‌شود (لیهی، ۲۰۰۲، ص ۱۷۹). در این راستا، به اعتقاد لیهی پاسخ‌های فرد در تجربه هیجانی، از طریق طبیعی‌سازی یا آسیب‌زا نمودن هیجان، منجر به شکل‌گیری ادراک فرد از تجارب هیجانی وی می‌شود و اطلاعات مورد نیاز جهت مدیریت تعاملات را فراهم می‌نماید. وقتی تجارب هیجانی مذکور در محدوده تعاملات بین‌فردی اتفاق می‌افتد، طرح‌واره‌های هیجانی افراد رفتارشان را شکل می‌دهند.

بنابراین، بر روشی که افراد هیجان‌شان را در تعاملات بین‌فردی مدیریت می‌کنند، تأثیر می‌گذارند. طرح‌واره‌های هیجانی مشکل‌ساز با سطح بالاتر افسردگی، اضطراب، عوامل شناختی نگرانی، اجتناب تجربی، ناسازگاری زناشویی، اختلال‌های شخصیت، و ذهن‌آگاهی^۵ تقلیل یافته مرتبط است (لیهی و تیرچ و ناپولیتانو، ۲۰۱۱). با مد نظر قرار دادن متغیرهای مطالعه حاضر، بررسی‌های معدود نشان می‌دهند که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های اصلی نارضاایت‌مندی زناشویی، عدم توانایی تحمل احساس‌های آمیخته (یکی از مؤلفه‌های طرح‌واره‌های هیجانی) است (لیهی و کاپلان، ۲۰۰۴). علاوه بر این، یافته‌های

پژوهشی نشان می‌دهند افرادی که ناسازگاری زناشویی بیشتری را گزارش می‌کنند، به احتمال بیشتری طرح‌واره‌های هیجانی مرتبط با ابراز و معتبرسازی پایین، و شرمساری بالا را تجربه می‌کنند و تحمل پایینی در مقابل هیجان‌ها و احساس‌های آمیخته دارند (لیهی و کاپلان، ۲۰۰۴).

افزون بر موارد فوق، پژوهش‌های انجام شده در مورد تعاملات زناشویی نشان می‌دهند، افراد توانایی‌های مختلفی در فهم و درک دقیق هیجان‌ها دارند. این تفاوت‌های فردی در سایر مهارت‌های مرتبط با این توانایی‌ها نیز مشاهده می‌شود. علاوه بر این، زوج‌های خوشبخت و شاد نسبت به زوج‌های ناسازگار، هم در اظهار و ابراز هیجان‌ها و هم در استنباط، تشخیص و دریافت هیجان‌ها، عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند (فیتنس، ۲۰۰۱).

بر همین اساس، فرض بر این است که اگر زوجها از هیجان‌های همسران‌شان آگاه شوند، بتوانند هیجان‌هایشان را به صورت واضح و آشکار به یکدیگر اطلاع دهند و ابراز کنند، زندگی بهتری خواهند داشت. برای این کار لازم است تا نسبت به علل، جوانب و پیامدهای تجارب هیجانی بر زندگی زناشویی آگاه شوند (فیتنس، ۲۰۰۱).

در گستره پیشین متون روان‌شناختی به نقش هوش هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی پرداخته شده است (مهانیان خامنه، برجعلی و سلیمی‌زاده، ۱۳۸۵). هم‌چنین لیهی و کاپلان (۲۰۰۴) نشان داده‌اند که طرح‌واره‌های هیجانی در سازگاری زناشویی نقش دارند. ولی باید توجه داشت که بین هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی هم‌پوشانی وجود دارد (لیهی، ۲۰۱۱). با مد نظر قرار دادن این نکته، این سؤال مطرح می‌شود که کدام سازه در رضایت‌مندی زناشویی از اهمیت بیشتری برخوردار است؟

در پاسخ باید گفت که هر دو سازه به لحاظ ماهیت و پشتوانه تجربی نقش بسزایی در رضایت‌مندی زناشویی دارند و بررسی نقش طرح‌واره‌های هیجانی و هوش هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی به دلایل مختلف از اهمیت خاصی برخوردار است: اولاً، بررسی نقش طرح‌واره‌های هیجانی و هوش هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی بدون تردید منجر به راه‌اندازی پژوهش‌های نوین در این حیطه خواهد شد و زمینه را برای بررسی نقش طرح‌واره‌های هیجانی و سایر مدل‌های هوش هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی فراهم خواهد کرد. ثانیاً، درک روابط این سازه‌ها، می‌تواند نقش مهمی در طرح‌های آموزشی و مداخلات مرتبط با رضایت‌مندی زناشویی داشته باشد.

در نهایت، این گستره پژوهشی به صورت نسبی خام می‌باشد و در پیشینه پژوهشی خیلی به آن پرداخته نشده است. در مجموع، با عنایت به مطالب فوق و با توجه به عمیق بودن شکاف پژوهشی در زمینه بررسی نقش طرح‌واره‌های هیجانی و هوش هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی، پژوهش حاضر در پی بررسی نقش هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی زنان برآمده است.

روش تحقیق

طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان

پژوهش حاضر به لحاظ روش گردآوری داده‌ها، بررسی رابطه بین متغیرها و عدم دستکاری آن‌ها در گروه طرح‌های همبستگی قرار می‌گیرد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه زنان متأهل خانه‌دار و شاغل شهر مشهد بود که از بین آن‌ها ۲۰۰ نفر (شامل ۱۰۰ شاغل و ۱۰۰ خانه‌دار) به روش نمونه‌گیری داوطلبانه به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه ابتدا از بین ۱۳ منطقه شهرداری مشهد ۳ منطقه به صورت تصادفی انتخاب شد. در مناطق انتخاب شده محققان بعد از مراجعه به بوستان‌ها، ادارات و سازمان‌ها بر اساس تمایل افراد به شرکت در پژوهش نمونه نهایی را انتخاب نمودند. پس از کسب رضایت و توضیح هدف و فرایند پژوهش پرسش‌نامه‌ها توسط شرکت‌کننده‌ها تکمیل شد. در طول پاسخ‌دهی پژوهشگر حضور فعال داشت تا از بروز پاسخ‌های تصادفی جلوگیری نماید و در صورت لزوم به پرسش‌های آن‌ها پاسخ دهد. پس از جمع‌آوری اطلاعات داده‌ها توسط برنامه SPSS-۱۹ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، علاوه بر شاخص‌های آمار توصیفی از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام استفاده شد.

ابزار پژوهش

الف) مقیاس رگه فراخلی (FMMS)^۶

این پرسش‌نامه شامل ۳۱ سؤال است که توسط مایر و سالووی ساخته شده است (قربانی، واتسون و بینگ، ۱۳۷۹). این آزمون بر اساس الگوی پردازش اطلاعات یعنی درون‌داد یا توجه به احساسات (توجه)^۷، پردازش یا روشن‌سازی و تمییز احساسات (تمایز)^۸ و برون‌داد یا بازسازی خلقی (بازسازی)^۹ هوش هیجانی را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد. در این آزمون ۱۳ سؤال به سنجش خرده‌مقیاس توجه به هیجانات، ۱۱ سؤال به تمایز هیجانات و ۷ سؤال به بازسازی خلقی اختصاص داده شده است. آزمودنی‌ها در یک مقیاس ۵ درجه‌ای از کاملاً مخالف (۰) تا کاملاً موافق (۴) به سؤالات پاسخ می‌دهند. در این مقیاس دامنه نمرات کلی می‌تواند از ۰ تا ۱۲۴ در نوسان باشد. نمرات بالاتر بیانگر هوش هیجانی بیشتر است.

سالووی و همکاران (۲۰۰۰) در سه مطالعه پیاپی ضریب آلفای قابل قبولی را برای سه خرده‌مقیاس این آزمون گزارش نموده‌اند. در این مطالعات ضریب آلفای خرده‌مقیاس توجه به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۶۷ و ۰/۸۱، خرده‌مقیاس تمایز ۰/۸۸، ۰/۸۶ و ۰/۷۴ و خرده‌مقیاس بازسازی ۰/۸۵، ۰/۶۴ و ۰/۸۴ گزارش شده است. در یک مطالعه بین‌فرهنگی ضریب آلفای سه خرده‌مقیاس توجه به

احساسات، تمییز احساسات و بازسازی خلقی در نمونه ایرانی به ترتیب ۰/۶۲، ۰/۶۵ و ۰/۷۳ و در نمونه آمریکایی ۰/۸۳، ۰/۸۵ و ۰/۷۵ گزارش گردید (قربانی و همکاران، ۱۳۷۹). در مطالعه حاضر ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های توجه به احساسات (۰/۷۸)، تمییز احساسات (۰/۸۳) و بازسازی خلقی (۰/۸۶) به دست آمد.

ب) مقیاس سازگاری زن و شوهری

این مقیاس یک ابزار ۳۲ سؤالی ساخته شده توسط اسپینر^۱ (۱۹۷۶؛ به نقل از ثنایی، ۱۳۷۹) است که برای ارزیابی کیفیت رابطه زناشویی از نظر زن و شوهر به کار می‌رود و قابلیت استفاده با چند هدف را دارد. تحلیل عاملی نشان می‌دهد که این مقیاس چهار بعد رابطه را می‌سنجد: رضایت دونفری، همبستگی دونفری، توافق دونفری و ابراز محبت. اعتبار کل مقیاس با آلفای کرونباخ ۰/۹۶ است و از هم‌سانی درونی قابل توجهی برخوردار است. روایی مقیاس فوق با قدرت تمییز دادن افراد متاهل و مطلقه در هر سؤال اثبات شده است. در مقیاس سازگاری زن و شوهر نمره چهار مقیاس و نمره کل مقیاس به دست می‌آید. نمره کل حاصل جمع نمره همه سؤالات است، بنابراین دامنه نمرات بین ۰ تا ۱۵۱ است. سؤالات مختلف به شیوه‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شوند. نمرات بالاتر در این پرسش‌نامه نشانگر رضایت بالاتر در ازدواج می‌باشد (ثنایی، ۱۳۷۹). در مطالعه حاضر ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد.

ج) پرسش‌نامه طرح‌واره‌های هیجانی

پرسش‌نامه طرح‌واره‌های هیجانی توسط لیهی (LESS) بر مبنای مدل طرح‌واره‌های هیجانی خود، در سال ۲۰۰۲ به صورت یک مقیاس خودگزارشی تهیه شده است. این مقیاس دارای ۵۰ گویه است که با استفاده از یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. خرده‌مقیاس‌های اندازه‌گیری شده توسط این پرسش‌نامه عبارتند از: نشخوار ذهنی، خودآگاهی هیجانی، گناه، ابراز احساسات، غیرقابل کنترل بودن، تأییدطلبی از دیگران، قابل درک بودن، سرزنش، تلاش برای منطقی بودن، دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجانات، ارزش‌های والاتر، پذیرش هیجانات و توافق.

نتایج حاصل از بررسی اعتبار این مقیاس در جامعه ایران نشان داد که اعتبار این مقیاس از طریق روش بازآزمایی در فاصله دو هفته برای کل مقیاس ۰/۷۸ و برای زیرمقیاس‌ها در دامنه‌ای بین ۰/۵۶ تا ۰/۷۱ است؛ هم‌چنین ضریب هم‌سانی درونی مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۲ و برای زیرمقیاس‌ها در دامنه‌ای از ۰/۵۹ تا ۰/۷۳ به دست آمد. به طور کلی نتایج به دست آمده از هر دو روش حاکی از اعتبار قابل قبول این مقیاس است (خانزاده، ادریسی، محمدخانی

و سعیدیان، زیرچاپ). در پژوهش حاضر نیز ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های این پرسش‌نامه در دامنه ۰/۶۲ تا ۰/۷۹ و برای کل مقیاس ۰/۸۱ به دست آمد.

یافته‌ها

در جدول ۱ خصوصیات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان بر اساس متغیرهای سن، سطح تحصیلات و مدت ازدواج درج شده است. علاوه براین، به لحاظ سطح تحصیلات، ۴ نفر (۰/۲) از شرکت‌کنندگان دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۴۶ نفر (۰/۲۳) دیپلم، ۳۶ نفر (۰/۱۸) فوق دیپلم، ۹۸ نفر (۰/۴۹) کارشناسی و ۱۶ نفر (۰/۸) کارشناسی ارشد بودند.

جدول ۱: خصوصیات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان (n=۲۰۰)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه
سن	۳۵/۶۰	۸/۶۷	۲۴	۵۸
سطح تحصیلات	۱۴/۳۸	۴/۹۹	۹	۱۸
مدت ازدواج	۱۱/۰۶	۸/۹۵	۴	۳۶

در جدول ۲ میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌های هوش هیجانی، طرح‌واره‌های هیجانی و رضایت‌مندی زناشویی و ضرایب همبستگی پیرسون هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی با رضایت‌مندی زناشویی درج شده است.

داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که بین مؤلفه تمایز هوش هیجانی و ابعاد رضایت، همبستگی، توافق و نمره کل رضایت‌مندی زناشویی همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین، مؤلفه بازسازی هوش هیجانی با ابعاد رضایت، همبستگی، ابراز محبت و نمره کل رابطه مثبت و معنادار دارد.

یافته‌های جدول ۲ بیانگر این هستند که از بین مؤلفه‌های طرح‌واره‌های هیجانی، طرح‌واره نشخوار ذهنی با ابعاد رضایت، همبستگی، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه منفی و معنادار دارد. طرح‌واره گناه با ابعاد رضایت، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه منفی و معنادار دارد. طرح‌واره غیرقابل کنترل بودن با ابعاد رضایت، همبستگی، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه مثبت و معنادار دارد. طرح‌واره تاییدطلبی با ابعاد رضایت، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه منفی و معنادار دارد. طرح‌واره سرزنش با ابعاد رضایت، همبستگی، توافق، ابراز محبت تمام ابعاد و نمره کل رابطه منفی و معنادار دارد.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه‌های هوش هیجانی، طرح‌واره‌های هیجانی و رضایت‌مندی زناشویی و ضرایب همبستگی متغیرهای پیش‌بین با مؤلفه‌های رضایت‌مندی زناشویی (n=۲۰۰)

سازه	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	همبستگی با رضایت‌مندی زناشویی			
				رضایت	همبستگی	توافق	ابراز محبت
هوش هیجانی	تمایز	۲۳/۶۳	۵/۴۹	۰/۲۱**	۰/۱۵*	۰/۲۰**	۰/۱۲
	توجه	۲۹/۵۴	۸/۸۰	۰/۱۰	۰/۰۴	۰/۰۸	۰/۱۴
	بازسازی	۱۵/۵۵	۴/۹۳	۰/۱۶*	۰/۱۹**	۰/۱۲	۰/۱۵*
	نمره کل	۷۱/۷۲	۱۳/۶۸	۰/۰۷	۰/۱۱	۰/۰۷	۰/۰۲
طرح‌واره‌های هیجانی	نشوار ذهنی	۶/۸۶	۲/۹۹	-۰/۲۸**	-۰/۱۸**	-۰/۲۳**	-۰/۲۴**
	خودآگاهی هیجانی	۵/۴۳	۱/۷۵	-۰/۰۷	-۰/۰۴	-۰/۰۷	-۰/۰۳
	گناه	۵/۶۶	۲/۵۱	-۰/۱۷*	-۰/۱۶*	-۰/۱۸**	-۰/۱۸**
	ابراز احساسات	۴/۹۳	۱/۸۴	-۰/۰۱	۰/۰۴	-۰/۰۲	-۰/۰۱
	غیرقابل کنترل بودن	۵/۰۶	۲/۷۱	-۰/۲۷**	-۰/۱۵*	-۰/۲۴**	-۰/۲۳**
	تایید طلبی از دیگران	۴/۳۰	۲/۰۰	-۰/۲۶**	-۰/۱۰	-۰/۲۴**	-۰/۲۲**
	قابل درک بودن	۸/۱۲	۲/۳۹	-۰/۰۵	-۰/۰۶	-۰/۰۶	-۰/۰۸
	سرزنش	۴/۱۱	۲/۰۰	-۰/۳۳**	-۰/۱۸**	-۰/۳۳**	-۰/۳۳**
	تلاش برای منطقی بودن	۱۱/۶۸	۲/۶۴	-۰/۱۸**	-۰/۰۹	-۰/۲۰**	-۰/۱۸**
	دیدگاه ساده‌انگارانه	۵/۵۶	۱/۵۸	-۰/۲۷**	-۰/۱۵*	-۰/۲۵**	-۰/۱۹**
	ارزش‌های والاتر	۹/۰۰	۲/۲۸	۰/۲۳**	۰/۲۴**	۰/۱۴*	۰/۲۵**
	پذیرش هیجان‌ها	۶/۵۶	۲/۲۶	۰/۱۰	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۷
توافق	۶/۰۴	۱/۹۹	۰/۱۹**	۰/۲۱**	۰/۱۷*	۰/۲۵**	
رضایت‌مندی زناشویی	رضایت	۸۹/۹۳	۱۹/۲۳				
	همبستگی	۱۵/۶۷	۵/۷۸				
	توافق	۴۳/۰۴	۹/۴۸				
	ابراز	۸/۳۷	۲/۷۳				
	نمره کل	۱۵۷/۰۲	۳۵/۱۷				

*P<۰/۰۵, **P<۰/۰۱

طرح‌واره تلاش برای منطقی بودن با ابعاد رضایت، توافق، ابراز محبت تمام ابعاد و نمره کل رابطه منفی و معنادار دارد. طرح‌واره دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها با ابعاد رضایت، همبستگی، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه منفی و معنادار دارد. طرح‌واره ارزش‌های والاتر با ابعاد رضایت، همبستگی، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه مثبت و معنادار دارد و طرح‌واره توافق با ابعاد رضایت، همبستگی، توافق، ابراز محبت و نمره کل رابطه مثبت و معنادار دارد.

در مرحله بعد برای بررسی نقش هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی در مؤلفه‌های رضایت‌مندی زناشویی از روش تحلیل رگرسیون چندمتغیری به شیوه گام به گام استفاده شد. بدین منظور، در تمام معادلات ابتدا پیش‌فرض‌های استفاده از مدل رگرسیون از طریق آزمون دوربین - واتسن^{۱۱} برای بررسی استقلال خطاها، آزمون هم‌خطی^{۱۲} با دو شاخص ضریب تحمل^{۱۳} و عامل تورم واریانس (VIF)^{۱۴} و آزمون کلموگرف- اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع مورد بررسی قرار

گرفت. در پیش‌بینی مؤلفه رضایت، رضایت‌مندی زناشویی از روی هوش هیجانی، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (1/04) و کلموگرف - اسمیرنف (0/77) بیانگر استقلال خطاها و نرمال بودن توزیع بود. برای مؤلفه همبستگی، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (1/44) و کلموگرف - اسمیرنف (0/93)، برای مؤلفه توافق، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (0/88) و کلموگرف - اسمیرنف (0/78)، برای مؤلفه ابراز محبت، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (1/91) و کلموگرف - اسمیرنف (0/91) و برای نمره کل رضایت‌مندی زناشویی مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (1/55) و کلموگرف - اسمیرنف (1/12) نیز بیانگر استقلال خطاها و نرمال بودن توزیع بود.

جدول ۳: مشخصه‌های آماری رگرسیون گام به گام هوش هیجانی بر

مؤلفه‌های رضایت‌مندی زناشویی (n=200)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	R	R	مجدور	df	F	B	Beta	T	مفروضه هم‌خطی	
											VIF	تولرنس
رضایت	اول	تمایز	0/31	0/05	(1, 198)	9/47**	0/75	0/21	3/07**	1/00	1/00	
	دوم	تمایز	0/39	0/09	(197, 2)	9/22***	1/03	0/29	4/11***	1/17	0/86	
		توجه						0/47	2/93**	1/17	0/86	
همبستگی	اول	بازسازی	0/19	0/04	(1, 198)	7/79**	0/23	0/19	2/79**	1/00	1/00	
	اول	تمایز	0/20	0/04	(1, 198)	7/90***	0/34	0/20	2/81**	1/00	1/00	
توافق	دوم	تمایز	0/25	0/06	(2, 197)	6/80***	0/19	0/17	3/52***	1/17	0/86	
	دوم	توجه					0/45	0/26	2/81**	1/17	0/86	
		توجه						0/19	3/52***	1/17	0/86	
ابراز محبت	اول	بازسازی	0/15	0/20	(1, 198)	4/51*	0/08	0/15	2/12*	1/00	1/00	
	دوم	بازسازی	0/21	0/04	(2, 197)	4/42**	0/08	0/16	2/25*	1/00	0/99	
		توجه						0/04	2/06*	1/00	0/99	
	سوم	بازسازی	0/26	0/07	(3, 196)	4/66***	0/06	0/11	1/60	1/08	0/93	
کل	دوم	توجه					0/06	2/77**	1/17	0/85		
		تمایز						0/09	2/23*	1/25	0/80	
		توجه						0/31	2/93**	1/00	1/00	
کل	دوم	تمایز	0/28	0/08	(2, 197)	9/09***	1/80	0/47	3/78***	1/17	0/86	
		توجه						0/80	2/70**	1/17	0/86	

*P<0/05, **P<0/01, ***P<0/001

شاخص‌های هم‌خطی جدول ۳ نشان می‌دهند که بین متغیرهای پیش‌بین، هم‌خطی وجود ندارد و نتایج حاصل از مدل رگرسیون قابل اتکاست. هم‌چنین نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که مؤلفه‌های توجه و تمایز هوش هیجانی بعد رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۹ درصد واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. مؤلفه بازسازی هوش هیجانی بعد همبستگی رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۴ درصد

واریانس آن پیش‌بینی کرده است. مؤلفه‌های تمایز و توجه هوش هیجانی بعد توافق رضایت‌مندی زناشویی را ضمن تبیین ۶ درصد واریانس این بعد پیش‌بینی نموده‌اند. مؤلفه‌های بازسازی، توجه و تمرکز بعد ابراز محبت رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۷ درصد واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. درنهایت، مؤلفه‌های تمایز و توجه هوش هیجانی نمره کل رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۸ درصد واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود تمام ضرایب B و Beta در تمام مراحل پیش‌بین معنادار هستند.

در پیش‌بینی مؤلفه رضایت‌مندی زناشویی از روی طرح‌واره‌های هیجانی، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (۱/۰۱) و کلموگرف - اسمیرنف (۱/۱۸) بیانگر استقلال خطاها و نرمال بودن توزیع بود. برای مؤلفه همبستگی، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (۱/۶۹) و کلموگرف - اسمیرنف (۱/۱۲)، برای مؤلفه توافق، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (۰/۵۵) و کلموگرف - اسمیرنف (۰/۷۷)، برای مؤلفه ابراز محبت، مقادیر عددی آزمون دوربین - واتسن (۰/۷۹) و کلموگرف - اسمیرنف (۰/۵۵) و در نهایت برای نمره کل رضایت‌مندی زناشویی مقادیر عددی آزمون دوربین / واتسن (۱/۲۲) و کلموگرف - اسمیرنف (۰/۷۱) بیانگر استقلال خطاها و نرمال بودن توزیع بود. سایر مشخصه‌های رگرسیون و مفروضه هم‌خطی بودن بررسی نقش طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی در جدول ۴ درج شده است. شاخص‌های هم‌خطی جدول ۴ نشان می‌دهند که بین متغیرهای پیش‌بین، هم‌خطی چندگانه وجود ندارد و نتایج حاصل از مدل رگرسیون رضایت‌بخش است.

جدول ۴: مشخصه‌های آماری رگرسیون گام به گام طرح‌واره‌های هیجانی بر مؤلفه‌های رضایت‌مندی زناشویی (n=۲۰۰)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	R	R مجذور	df	F	B	Beta	مفروضه هم‌خطی	
									T	تولرنس
رضایت‌مندی زناشویی	اول	سرزنش	۰/۳۳	۰/۱۱	(۱, ۱۹۸)	***۲۵/۰۸	-۲/۲۲	-۰/۳۳	***-۵/۰۱	۱/۰۰
	دوم	سرزنش	۰/۴۰	۰/۱۶	(۲, ۱۹۷)	***۱۸/۵۶	-۲/۷۴	-۰/۲۹	***-۴/۲۶	۰/۹۵
		نشخوار					-۱/۴۲	-۰/۳۲	***-۳/۲۸	۰/۹۵
	سوم	سرزنش	۰/۴۳	۰/۱۹	(۳, ۱۹۶)	***۱۵/۰۵	-۲/۳۹	-۰/۲۵	***-۳/۶۸	۰/۹۱
		نشخوار					-۱/۲۵	-۰/۱۹	**۲/۹۱	۰/۹۳
		دیدگاه ساده‌انگارانه					-۲/۱۴	-۰/۱۸	**۲/۶۳	۰/۹۲
	چهارم	سرزنش	۰/۴۶	۰/۲۱	(۴, ۱۹۵)	***۱۳/۰۲	-۲/۴۰	-۰/۲۵	-۳/۷۴	۰/۹۱
		نشخوار					-۱/۰۹	-۰/۱۷	***	۰/۹۱
		دیدگاه ساده‌انگارانه					-۲/۱۲	-۰/۱۷	**۲/۵۳	۰/۹۳
		توافق					۱/۵۰	۰/۱۵	**۲/۶۳	۰/۹۷
		اول	ارزش‌های والاتر	۰/۲۴	۰/۰۶	(۱, ۱۹۸)	***۱۲/۴۲	۰/۶۱	***۳/۵۲	۱/۰۰

ادامه جدول ۴

۱/۰۱	-۰/۹۹	***۳/۲۸	-۰/۲۲	-۰/۵۷	***۱۰/۰۲	(۲,۱۹۷)	-۰/۰۹	-۰/۳۰	ارزش‌های والاتر توافق	دوم	توافق
۱/۰۱	-۰/۹۹	**۲/۶۹	-۰/۱۸	-۰/۵۳	***۸/۳۱	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۱	-۰/۳۴	ارزش‌های والاتر توافق	سوم	
۱/۰۱	-۰/۹۹	*-۲/۱۲	-۰/۱۴	-۰/۵۲	***۲۴/۲۹	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	دیدگاه ساده‌انگارانه	اول	
۱/۰۰	۱/۰۰	***۴/۹۵	-۰/۳۳	-۱/۵۷	***۱۶/۰۰	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۴	-۰/۳۷	سرزنش دیدگاه ساده‌انگارانه	دوم	
۱/۰۶	-۰/۹۴	***-۴/۲۳	-۰/۲۹	-۱/۳۷	***۱۲/۹۱	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۶	-۰/۴۱	سرزنش دیدگاه ساده‌انگارانه غیرقابل کنترل بودن	سوم	
۱/۰۶	-۰/۹۴	*-۲/۶۱	-۰/۱۸	-۱/۰۶	***۱۱/۰۱	(۴,۱۹۵)	-۰/۱۸	-۰/۴۳	سرزنش دیدگاه ساده‌انگارانه غیرقابل کنترل بودن توافق	چهارم	
۱/۱۱	-۰/۹۰	***-۳/۷۰	-۰/۲۵	-۱/۳۰	***۲۴/۲۶	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	سرزنش	اول	
۱/۰۷	-۰/۹۴	*-۲/۴۵	-۰/۱۶	-۰/۹۹	***۱۹/۵۳	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۶	-۰/۴۱	سرزنش توافق	دوم	
۱/۰۶	-۰/۹۴	-۲/۴۴	-۰/۱۶	-۰/۵۷	***۱۵/۷۷	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۴	سرزنش توافق ارزش‌های والاتر	سوم	
۱/۱۱	-۰/۹۰	***-۳/۷۴	-۰/۲۵	-۱/۳۱	***۱۳/۴۴	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۲	-۰/۴۶	سرزنش توافق ارزش‌های والاتر تلاش برای منطقی بودن	چهارم	
۱/۰۷	-۰/۹۳	**۲/۴۱	-۰/۱۶	-۰/۹۸	***۲۳/۸۶	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	سرزنش	اول	
۱/۰۸	-۰/۹۳	*-۲/۱۶	-۰/۱۴	-۰/۵۱	***۱۲/۰۹	(۵,۱۹۴)	-۰/۲۴	-۰/۴۹	سرزنش توافق ارزش‌های والاتر تلاش برای منطقی بودن قابل درک بودن	پنجم	
۱/۱۱	-۰/۹۸	*۲/۱۴	-۰/۱۴	-۰/۶۷	***۱۶/۹۶	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۵	-۰/۳۸	سرزنش توافق	دوم	
۱/۰۰	۱/۰۰	***-۴/۹۲	-۰/۳۳	-۰/۴۵	***۱۴/۱۵	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۲	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	سوم	
۱/۰۰	-۰/۹۹	***-۴/۹۵	-۰/۳۲	-۰/۴۴	***۱۴/۱۵	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۲	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	سوم	
۱/۰۰	-۰/۹۹	***۳/۶۴	-۰/۲۴	-۰/۳۳	***۱۲/۲۹	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه ارزش‌های والاتر	چهارم	
۱/۰۴	-۰/۹۶	***-۴/۴۳	-۰/۲۹	-۰/۴۰	***۳/۰۲	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۵	-۰/۳۸	سرزنش توافق	دوم	
۱/۰۱	-۰/۹۹	***۳/۴۲	-۰/۲۲	-۰/۳۰	***۴/۸۸	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	سرزنش	اول	
۱/۰۵	-۰/۹۵	**۲/۶۵	-۰/۱۷	-۰/۲۱	***۵/۶۵	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۵	-۰/۳۸	سرزنش توافق	دوم	
۱/۱۳	-۰/۸۹	***-۲/۶۵	-۰/۲۳	-۰/۳۳	***۱۶/۱۵	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۲	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	سوم	
۱/۰۱	-۰/۹۹	***۳/۳۱	-۰/۲۱	-۰/۲۹	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۱۱	-۰/۹۰	**۳/۱۷	-۰/۲۱	-۰/۲۵	***۲۳/۸۶	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	سرزنش	اول	
۱/۱۳	-۰/۸۹	*-۲/۲۳	-۰/۱۶	-۰/۱۶	***۱۶/۹۶	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۵	-۰/۳۸	سرزنش توافق	دوم	
۱/۱۳	-۰/۸۸	***-۳/۵۶	-۰/۲۴	-۰/۳۲	***۱۴/۱۵	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۲	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	سوم	
۱/۰۱	-۰/۹۸	***۳/۳۱	-۰/۲۱	-۰/۲۹	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۱۶	-۰/۸۶	***۳/۶۱	-۰/۲۴	-۰/۲۹	***۲۳/۸۶	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	سرزنش	اول	
۱/۱۵	-۰/۸۷	**۲/۶۲	-۰/۱۷	-۰/۱۸	***۱۶/۹۶	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۵	-۰/۳۸	سرزنش توافق	دوم	
۱/۰۵	-۰/۹۵	*-۲/۳۳	-۰/۱۵	-۰/۱۷	***۱۴/۱۵	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۲	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	سوم	
۱/۰۰	۱/۰۰	***-۴/۸۸	-۰/۳۳	-۵/۷۶	***۱۲/۲۹	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه ارزش‌های والاتر	چهارم	
۱/۰۰	-۰/۹۹	***-۴/۸۸	-۰/۳۲	-۵/۶۵	***۲۳/۸۶	(۱,۱۹۸)	-۰/۱۱	-۰/۳۳	سرزنش	اول	
۱/۰۰	-۰/۹۹	**۳/۰۲	-۰/۲۰	۳/۵۱	***۱۶/۹۶	(۲,۱۹۷)	-۰/۱۵	-۰/۳۸	سرزنش توافق	دوم	
۱/۰۶	-۰/۹۴	***-۴/۱۶	-۰/۲۸	-۴/۸۸	***۱۴/۱۵	(۳,۱۹۶)	-۰/۱۹	-۰/۴۲	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	سوم	
۱/۰۰	-۰/۹۹	**۲/۹۶	-۰/۱۹	۳/۳۹	***۱۲/۲۹	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۰۶	-۰/۹۴	**۲/۷۳	-۰/۱۹	-۴/۰۴	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۱۰	-۰/۹۱	***-۲/۶۷	-۰/۲۵	-۴/۳۳	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۰۱	-۰/۹۹	**۲/۷۵	-۰/۱۸	۳/۱۲	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۰۶	-۰/۹۴	**۲/۸۴	-۰/۱۹	-۴/۱۶	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	
۱/۰۵	-۰/۹۵	*۲/۳۹	-۰/۱۶	۲/۴۱	***۲/۷۵	(۴,۱۹۵)	-۰/۲۰	-۰/۴۵	سرزنش توافق دیدگاه ساده‌انگارانه	چهارم	

*P<۰/۰۵, **P<۰/۰۱, ***P<۰/۰۰۱

علاوه بر این، نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که مؤلفه‌های سرزنش، نشخوار ذهنی، دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها و توافق طرح‌واره‌های هیجانی بعد رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین

۲۱٪ واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. مولفه‌های ارزش‌های والاتر، توافق و دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها بعد همبستگی رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۱۱٪ واریانس آن پیش‌بینی نموده‌اند. مولفه‌های سرزنش، دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها، غیر قابل کنترل بودن و توافق بعد رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۱۸٪ واریانس این بعد مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. مولفه‌های سرزنش، توافق، ارزش‌های والاتر، تلاش برای منطقی بودن و قابل درک بودن بعد ابراز محبت رضایت‌مندی زناشویی را با تبیین ۲۴٪ واریانس آن پیش‌بینی نموده‌اند و مولفه‌های سرزنش، توافق، دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها و ارزش‌های والاتر، نمره کل رضایت‌مندی زناشویی را ضریب تبیین ۲۰٪ واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود تمام ضرایب B و Beta در تمام مراحل پیش‌بین معنادار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش هوش هیجانی و طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی بود. نتایج نشان داد که مولفه‌های هوش هیجانی می‌توانند ابعاد مختلف رضایت‌مندی زناشویی را تبیین نمایند. به عبارت دیگر، زنانی که از سطح هوش هیجانی بالاتری برخوردارند از زندگی زناشویی خود رضایت بیشتری دارند. در این راستا، یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهند که هوش هیجانی از یک طرف موجب عدم تجربه احساس‌ها و هیجان‌های منفی می‌شود و از سوی دیگر زمینه را برای تجربه احساس‌ها و هیجان‌های مثبت ایجاد می‌نماید (میکولاجزاک، نلیس، هانسن و گویدباخ، ۲۰۰۸). علاوه بر این، شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که افراد دارای ظرفیت‌های هوش هیجانی بالا مهارت‌های بین‌فردی خوبی دارند، کمتر دچار افسردگی می‌شوند و میزان رضایت از زندگی در آن‌ها بیشتر است (آستین، ساکلوفسکه، هوانگ، مک‌کنی، ۲۰۰۵). بر همین اساس، هم‌سو با یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان اذعان داشت که سازه هوش هیجانی با فراهم نمودن احساس‌ها و تجارب هیجانی مثبت، عزت نفس بالا، رضایت زندگی مطلوب، تعهد اجتماعی، بهزیستی روان-شناختی (زیدنر، رابرتز و ماتیوس، ۲۰۰۸) و ابراز همدلی (مایر و سالووی، ۱۹۹۷) زمینه را برای تثبیت رضایت‌مندی زناشویی فراهم می‌نماید.

از سوی دیگر نتایج پژوهش حاضر نشان داد که طرح‌واره‌های هیجانی سرزنش، توافق، دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها و ارزش‌های والاتر ۲۰٪ واریانس رضایت‌مندی زناشویی را تبیین نمودند. علاوه بر این، مولفه‌های مختلف طرح‌واره‌های هیجانی ابعاد چهارگانه رضایت‌مندی زناشویی را مورد تبیین قرار دادند. این نتایج با یافته‌های لیهی و کاپلان (۲۰۰۴)، لیهی و همکاران (۲۰۱۱) هم‌سو است. به نظر می‌رسد با مد نظر قرار دادن محتوای این طرح‌واره‌های هیجانی می‌توان تبیین‌های عمیق‌تری برای نقش طرح‌واره‌های هیجانی در رضایت‌مندی زناشویی فراهم نمود. طرح‌واره

هیجانی سرزنش بر این فرایند مبتنی است که فرد در مورد احساس‌ها و تجارب هیجانی خود، دیگران را مقصر می‌داند و آن‌ها را سرزنش می‌کند. در الگوی درمان متمرکز بر هیجان (EFT) اعتقاد بر این است که سرزنش نمودن دیگران افسردگی و اضطراب را تداوم می‌بخشد (لیهی، ۲۰۰۲) و چون اضطراب و افسردگی با ناسازگاری زناشویی در ارتباط است (دسالس، جانسون و دنتون، ۲۰۰۳)، بنابراین منطقی است که زوجین سرزنش‌گر نارضایتی بیشتری را تجربه کنند. در این راستا، لیهی (۲۰۱۲) دریافت که طرح‌واره‌های سرزنش، فقدان ارزش‌های والاتر و نامعتبرسازی عامل انعطاف‌ناپذیری روان‌شناختی را پیش‌بینی می‌کنند. افرادی که انعطاف‌ناپذیری بیشتری دارند به احتمال زیادتری دیگران و همسر خودشان را مورد سرزنش قرار می‌دهند (لیهی، ۲۰۱۲). به علاوه، چون پژوهش‌ها بیانگر این هستند که نظم‌جویی هیجان عامل مهمی در رضایت‌مندی روابط زوجین است (لوپز و سالووی، ۲۰۰۳)، بنابراین طرح‌واره هیجانی سرزنش یک نوع راهبرد سازش‌نا یافته نظم-جویی هیجانی (لیهی، ۲۰۰۱) است که می‌تواند بر رضایت‌مندی زناشویی اثر منفی بگذارد. این نکته در یافته‌های مطالعه حاضر مشهود بود.

محتوای طرح‌واره هیجانی توافق بر این نکته مبتنی است که بسیاری از مردم تخیلات و احساساتی را که فرد تجربه می‌کند، دارند. به عبارت دیگر، فرد یک انسان عجیب و غریب نیست (لیهی، ۲۰۰۲). بر اساس الگوی درمان متمرکز بر هیجان (EFT) تشخیص این‌که دیگران هیجان‌ات و احساساتی مشابه آن‌ها را تجربه می‌کنند، منجر به کاهش اضطراب و افسردگی می‌شود. این دریافت معتبرسازی از سوی دیگران باعث کاهش احساس بیگانگی می‌شود و فرد احساس می‌کند در رابطه زناشویی مورد درک واقع شده است. این تبیین هم‌سو با یافته‌های لیهی (۲۰۰۲) است که وقتی فرد احساس کند تخیلات و هیجان‌های وی با دیگران متفاوت است با دیگران احساس توافق کمتری خواهد داشت. در نتیجه در روابط بین‌فردی دچار مشکل می‌شود. علاوه بر این، سطح پایین طرح‌واره هیجانی مرتبط با سطوح بالاتر اضطراب و افسردگی است (لیهی، ۲۰۰۲، ۲۰۱۱) و اضطراب زیاد نارضایتی زناشویی را پیش‌بینی می‌کند (ویسمن، ۱۹۹۹). پس می‌توان گفت پایین بودن طرح‌واره هیجانی توافق در روابط بین زوجین می‌تواند نارضایتی در روابط آن‌ها را پیش‌بینی کند. بسیاری از افراد احساسات، تکانه‌ها و تخیلات خود را عجیب و غریب می‌پندارند و از این رو آن‌ها را با همسر خود در میان نمی‌گذارند و در نتیجه معتبرسازی را از آن‌ها دریافت نمی‌کنند و احساس عجیب و غریب بودنشان تداوم می‌یابد.

طرح‌واره دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها نیز به این معنی است که فرد تلقی می‌کند که یک هیجان با هیجان‌های دیگر متضاد می‌باشد و این امکان وجود ندارد که افراد چند هیجان به ظاهر متضاد را باهم تجربه کنند. توانایی فهمیدن این‌که افراد احساسات پیچیده و متعارضی در مورد خود و دیگران دارند یک نشانه از سطح بالای تمایز یافتگی شناختی - عاطفی و پیچیدگی شناختی

آن‌هاست (لوینیگر^{۱۵}، به نقل از لیپه، ۲۰۰۲). این توانایی، به افراد این فرصت را می‌دهد تا احساسات متعارض خود را (که در زمان حاضر غیرقابل اجتناب هستند) بپذیرند و آن‌ها را با خود هماهنگ کنند. از طرف دیگر دیدگاه ساده‌انگارانه و تک‌قطبی به عواطف منجر به این می‌شود که عاطفه و اطلاعات آن از هوشیاری افراد رانده شود (لیپه، ۲۰۰۲). این تلقی که هیجان‌ها می‌توانند متضاد هم باشند (در حالی که فرد می‌تواند این را بپذیرد) در افرادی که دچار بدکارکردی در فرایندهای نظم‌جویی تجارب هیجانی هستند، آسیب دیده است (مایر و سالووی، ۱۹۹۷). از دیدگاه لیپه (۲۰۰۷) پیچیدگی شناختی بالا در نگرستن به احساس‌ها، هیجان‌ها و تخیلات ممکن است پردازش هیجانی را بهبود بخشد. پس می‌توان انتظار داشت فردی که هیجان‌ها و تخیلات خود را بهتر تنظیم کند دارای رابطه رضایت‌بخش‌تری با دیگران و به‌خصوص همسر خود خواهد بود. در پژوهش حاضر دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها (که به اعتقاد لیپه (۲۰۰۲) همان ناتوانی در تحمل احساس‌های دوسوگرایانه است) پیش‌بین‌کننده منفی رضایت‌مندی زناشویی بود. این یافته با یافته لیپه و کاپلان (۲۰۰۴)، که عدم تحمل احساسات آمیخته پیش‌بین‌کننده ناسازگاری زناشویی است، هم‌سو می‌باشد. علاوه بر این، لیپه (۲۰۰۲) نشان داد که طرح‌واره هیجانی دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها با این اعتقاد که دیگران او را معتبرسازی نخواهند کرد، داشتن احساس گناه بیشتر، سرزنش دیگران و این باور که با دیگران در هیجان‌ها و تخیلاتش نقطه اشتراکی ندارد، در ارتباط است. همچنین، رسکیند و کلیمن (۲۰۱۲) دریافته‌اند که ابرازگری منفی با طرح‌واره دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها و سرزنش، همبستگی مثبت دارد، در حالی که ابرازگری مثبت با طرح‌واره دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها دارای همبستگی منفی است.

این یافته‌ها ممکن است تأییدکننده این باشد که چطور نگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها با نارضایتی زناشویی ارتباط دارد. نتایج مطالعه سیلبرستین، تیرچ و لیپه (۲۰۱۲) بیانگر این بود که افراد دارای سطوح بالاتر طرح‌واره دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها، نمره پایینی در انعطاف‌پذیری روان‌شناختی به‌دست می‌آورند. از سوی دیگر، چون زوجین دارای انعطاف‌پذیری روان‌شناختی پایین، نارضایتی زناشویی بیشتری را گزارش می‌دهند (نگاه کنید به ردی، میس، اریس، پولوسنی و کامپتون، ۲۰۱۱) می‌توان رابطه دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها و نارضایتی زناشویی را منطقی دانست. سیلبرستین و همکاران (۲۰۱۲) همچنین به این یافته رسیدند، افرادی که از گرایش ذهن‌آگاهی سطح بالایی برخوردارند در طرح‌واره نگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها نمره پایینی می‌آوردند و از آنجایی که گرایش ذهن‌آگاهی با رضایت‌مندی زناشویی رابطه مثبت دارد (پورپی و لانگر، ۲۰۰۵)، بنابراین هم‌سو با یافته‌های مطالعه حاضر می‌توان گفت که طرح‌واره دیدگاه ساده‌انگارانه نسبت به هیجان‌ها می‌تواند پیش‌بین‌کننده نارضایتی زناشویی باشد.

طرح‌واره هیجانی ارزش‌های والاتر دلالت بر این دارد که هیجان‌ها، احساس‌ها و تخیلات فرد بازتابی از نیازها و ارزش‌های شخصی او است (لیپه، ۲۰۰۱). گرینبرگ و پایویو (۱۹۹۷) بر این

اعتقادند که هیجان‌ها ممکن است نیازها و سازه‌های فرد (مانند صمیمیت، رابطه و پیشرفت) را آشکار سازند و طرح‌واره هیجانی ارزش‌های والاتر باعث می‌شود که خیلی از تجارب هیجانی دردناک قابل تحمل شوند. بنابراین، طرح‌واره ارزش‌های والاتر یک راهبرد سازش‌یافته نظم‌جویی هیجان است (لیهی، ۲۰۰۷). پژوهش حاضر نشان داد که طرح‌واره هیجانی ارزش‌های والاتر پیش‌بین‌کننده مثبت رضایت‌مندی زناشویی است. این نتیجه با یافته‌های پژوهش میرز (۲۰۱۲) هم‌خوان می‌باشد. لیهی، تیرچ و ملاونی (۲۰۱۲) دریافتند که طرح‌واره ارزش‌های والاتر پیش‌بین‌کننده انعطاف‌پذیری روان‌شناختی است و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی عامل مهمی در رضایت‌مندی زناشویی است (نگاه کنید به ردی و همکاران، ۲۰۱۱). پس می‌توان گفت که طرح‌واره ارزش‌های والاتر نقش مهمی در رضایت‌مندی زناشویی دارد.

در مجموع یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که طرح‌واره‌های هیجانی و هوش هیجانی نقش اساسی در رضایت‌مندی زناشویی ایفا می‌کنند. علاوه بر این، در مطالعه حاضر ضرایب تبیین طرح‌واره‌های هیجانی در مقایسه با هوش هیجانی بیشتر بود. پس با اتکا به یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان ادعان داشت که شناسایی طرح‌واره‌های هیجانی زوجین می‌تواند تلویحات درمانی، مشاوره‌ای و آموزشی ارزشمندی را برای متخصصین زوج‌درمانگر فراهم نماید و راهکارهای مناسبی جهت بهبود راهبردهای نظم‌جویی هیجانی زوجین، بهبود کیفیت روابط اعضای خانواده و پیشگیری از اختلاف‌های زوجین ارائه دهد. در انتها باید گفت که پژوهش حاضر همانند خیلی از پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی نظیر انتخاب نمونه از جامعه زنان، محدود بودن نمونه به شهر مشهد، استفاده از ابزارهای کاغذ مدادی و خودگزارشی در سنجش هر سه متغیر پژوهش و عدم کنترل سایر متغیرهای مؤثر بر رضایت‌مندی زناشویی مواجه بوده است. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی این پژوهش روی زوجین انجام شود. همچنین استفاده از سایر رویکردهای ارزیابی همراه با سایر مؤلفه‌های تأثیرگذار بر رضایت‌مندی زناشویی می‌تواند به یافته‌های جالب منتهی شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Emotional intelligence
2. Emotional schemas
3. Marital satisfaction
4. Romantic relationships
5. Mindfulness
6. Trait Meta Mood Scale (TMMS)
7. Attention to Feelings (Attention)
8. Clarity of Feelings (Clarity)
9. Mood Repair (Repair)
10. Spanier, G. B.
11. Durbin- Watson
12. Tolerance
13. Tolerance
14. Variance Inflation Factor (VIF)
15. Loevinger

منابع

- ثنایی، ب. (۱۳۷۹). مقیاس سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت.
- حسنی، ج. اندرخور، ه. تعدادی، ی. (۱۳۸۷). رابطه هوش هیجانی و مشکلات بین فردی. پژوهش در سلامت روان-شناختی، ۲ (۴)، ۱۱ تا ۲۳.
- خانزاده، م. ادیسی، ف. محمدخانی، ش. سعیدیان، م. (زیر چاپ). بررسی ساختار عاملی و مشخصات روان‌سنجی مقیاس طرح‌واره‌های هیجانی بر روی دانشجویان. *مجله مطالعات روان‌شناسی بالینی*.
- قربانی، ن. واتسون، جی. پی. بینگ، ام. ان. (۱۳۷۹). شباهت ساختاری هوش هیجانی در ایران و آمریکا. مجموعه مقالات علوم انسانی: روان‌شناسی، زمستان، ۱۳۳ تا ۱۵۵.
- مهبان‌خامنه، م. برجعلی، ا. سلیمی‌زاده، م. ک. (۱۳۸۵). بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایت زناشویی. *مجله روان‌شناسی*، ۱۰ (۳)، ۳۰۸ تا ۳۲۰.
- Allen, E. S., Rhodes, G. K., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2010). Hitting home: relationships between recent deployment, posttraumatic stress symptoms, and marital functioning of army couples. *Journal of Family Psychology*, 24(3), 280-288.
- Antonakis, J., Ashkanasy, N. M., & Dasborough, M. T. (2009). Does leadership need emotional intelligence? *The Leadership Quarterly*, 20, 247-261.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., & Egan, V. (2005). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38, 547-558.
- Brackett, M. A., Rivers, S. E., Shiffman, S., Lerner, N., & Salovey, P. (2006). Relating Emotional Abilities to Social Functioning: A Comparison of Self-Report and Performance Measures of Emotional Intelligence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 780-795.
- Burpee, L. C., & Langer, E. J. (2005). Mindfulness and Marital Satisfaction. *Journal of Adult Development*, 12(1), 43-51.
- Ciarrochi, J., Deane, F. P., & Anderson, S. (2002). Emotional intelligence moderates the relationship between stress and mental health. *Personality and Individual Differences*, 32, 197-209.
- Conover, P. J., & Feldman, S. (1984). How people organize the political world: A schematic model. *American Journal of Political Science*, 28(1), 95-126.
- Dessaulles, A., Johnson, S. M., & Denton, W. H. (2003). Emotion-Focused Therapy for Couples in the Treatment of Depression: A Pilot Study. *The American Journal of Family Therapy*, 31, 345-353.
- Fitness, J. (2001). Emotional intelligence and intimate relationships: Marital happiness and stability. In J. Ciarrochi, J. Forgas & J. Mayer (Eds.), *Emotional intelligence in everyday life: A scientific inquiry* (pp. 98-112). New York: Psychology Press.
- Graham, J. M., Diebels, K. J., & Barnow, Z. B. (2011). The reliability of relationship satisfaction: A reliability generalization meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 25(1), 39-48.
- Greenberg, L. S., & Paivio, S. (1997). *Working with emotions*. New York: Guilford Press.
- Joshi, S. & Thingujam, N. S. (2009). Perceived emotional intelligence and marital adjustment: Examining the mediating role of personality and social desirability. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35(1), 79-86.

- Leahy, R. L. (2001). *Overcoming Resistance in Cognitive Therapy*. New York: Guilford Press.
- Leahy, R. L. (2002). A model of emotional schemas. *Cognitive and Behavioral Practice*, 9, 177-190.
- Leahy, R. L. (2007). Emotional schemas and resistance to change in anxiety disorders. *Cognitive and Behavioral Practice*, 14, 36-45.
- Leahy, R. L. (2011). Emotional Schema Therapy: A Bridge over Troubled Waters. In J. Herbert & E. Forman, *Acceptance and Mindfulness in Cognitive Behavior Therapy*.
- Leahy, R. L., & Kaplan, D. (2004). *Emotional schemas and relationship adjustment*. Paper presented at the meeting of the Association for Advancement of Behavior Therapy, New Orleans, LA.
- Leahy, R. L., Tirsch, D. D., & Melwani, P. S. (2012). Processes underlying depression: Risk aversion, emotional schemas, and psychological flexibility. *International Journal of Cognitive Therapy*, 5(4), 362-379.
- Leahy, R. L., Tirsch, D., & Napolitano, L. A. (2011). *Emotion regulation in psychotherapy: A practitioner's guide*. New York: Guilford Press.
- Lopes, P. N., Salovey, P. (2003). Emotion regulation abilities and the quality of social interaction. *American Psychological Association*, 5, 1528-3542.
- Marshall, A. D., Panuzio, J., Makin-Byrd, K. N., Taft, C. T. & Holtzworth-Munroe, A. (2011). A multilevel examination of interpartner intimate partner violence and psychological aggression reporting concordance. *Behavior Therapy*. Advance online publication. doi:10.1016/j.beth.2010.09.003.
- Martins, A., Ramalho, N., & Marin, E. (2010). A comprehensive meta-analysis of the relationship between emotional intelligence and health. *Personality and Individual Differences*, 49, 554-564.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & J. D. Mayer (Eds.), *Emotional development and emotional intelligence* (pp. 3-31). New York: Basic Books.
- Mears, G. S. (2012). *Examination the relationships between emotional schema, emotion intelligence, and relationship satisfaction*. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy. Liberty University.
- Mikolajczak, M., Luminet, O., & Menil, C. (2006). Predicting resistance to stress: Incremental validity of trait emotional intelligence over alexithymia and optimism. *Psicothema*, 18, 79-88.
- Mikolajczak, M., Nelis, D., Hansenne, M., & Quoidbach, J. (2008). If you can regulate sadness, you can probably regulate shame: associations between trait emotional intelligence, emotion regulation and coping efficiency across discrete emotions. *Personality and Individual Differences*, 44, 1356-1368.
- Mikolajczak, M., Petrides, K. V., Coumans, N., & Luminet, O. (2009). The moderating effect of trait emotional intelligence on mood deterioration following laboratory-induced stress. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 9, 455-477.
- Mikolajczak, M., Petrides, K. V., & Hurry, J. (2009). Adolescents choosing self-harm as an emotion regulation strategy: The protective role of trait emotional intelligence. *British Journal of Clinical Psychology*, 48, 181-193.

- Padesky, C. A. (1994). Schema change processes in cognitive therapy. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 1(5), 267-278.
- Papp, L. M. (2010). Prescription drug misuse among dating partners: Within couple associations and implications for intimate relationship quality. *Psychology of Addictive Behaviors*, 24(3), 415-423.
- Reddy, M. K., Meis, L. A., Erbes, C. R., Polusny, M. A., & Compton, J. S. (2011). Associations among experiential avoidance, couple adjustment, and interpersonal aggression in returning Iraqi war veterans and their partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 79, 515-520.
- Riskind, J. H. & Kleiman, K. M. (2012). Looming Cognitive Style, Emotion Schemas, and Fears of Loss of Emotional Control: Two Studies. *International Journal of Cognitive Therapy*, 5, 392-405.
- Saavedra, M. C., Chapman, K. E., & Rogge, R. D. (2010). Clarifying links between attachment and relationship quality: Hostile conflict and mindfulness as moderators. *Journal of Family Psychology*, 24(4), 380-390.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9, 185-211.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., & Bhullar, N. (2009). The assessing emotions scale. In C. Stough, D. Saklofske & J. Parker (Eds.), *The assessment of emotional intelligence* (pp. 119-135). New York: Springer.
- Silberstein, L. R., Tirsch, D. & Leahy, R. L. (2012). Mindfulness, Psychological Flexibility and Emotional Schemas. *International Journal of Cognitive Therapy*, 5, 406-419.
- Thimm, J. C. (2010). Relationships between early maladaptive schemas and psychosocial developmental task resolution. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 17, 219-230.
- Tsaousis, I., & Nikolaou, I. (2005). Exploring the relationship of emotional intelligence with physical and psychological health functioning. *Stress and Health*, 21, 77-86.
- Uva, M. C. D., de Timary, P., Cortesi, M., Mikolajczak, M., de Blicquy, P. D., & Luminet, O. (2010). Moderating effect of emotional intelligence on the role of negative affect in the motivation to drink in alcohol-dependent subjects undergoing protracted withdrawal. *Personality and Individual Differences*, 48, 16-21.
- Vaughn, M. J., & Baier, M. E. M. (1999). Reliability and validity of the relationship assessment scale. *The American Journal of Family Therapy*, 27, 137-147.
- Whisman, A. (1999). Marital dissatisfaction and psychiatric disorders: Results from the national comorbidity survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 108, 701-706.
- Zeidner, M., Roberts, R. D., & Matthews, G. (2008). The science of emotional intelligence: Current consensus and controversies. *European Psychologist*, 13 (1), 64-78.